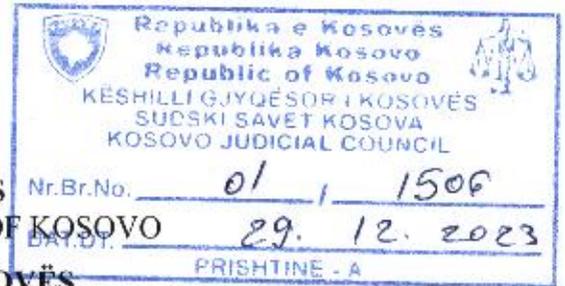

REPUBLIKA E KOSOVËS
REPUBLIKA KOSOVA – REPUBLIC OF KOSOVO

KËSHILLI GJYQËSOR I KOSOVËS
SUDSKI SAVET KOSOVA - KOSOVO JUDICIAL COUNCIL

**STRATEŠKI PLAN ZA IT SUDSKOG SAVETA
KOSOVA**

2024–2029

PRIMENA ALATA DIGITALNE PRAVDE SEPEŽ

Sadržaj

Postojeći scenario.....	3
Vodeći strateški princip: Krenite ka standardnim digitalnim procesima (<i>digital-by-default</i>)	4
Vizija	4
Strateški ciljevi.....	5
Strateški cilj 1. Povećanje efikasnosti primenom digitalnih procesa koje podržava CMIS.....	5
1.1. Uspostavljanje elektronske komunikacije.....	6
1.2. Rad sa elektronskim spisima predmeta	8
1.3. Povećana automatizacija radnih zadataka.....	8
1.4. Povećanje efikasnosti ročišta	9
Strateški cilj 2. Podrška transparentnom donošenju odluka u sektoru pravde	10
2.1. Poboljšano statističko izveštavanje	11
2.2. Onlajn resursi koji će sudijama pomoći u donošenju odluka.....	11
Strateški cilj 3. Podrška digitalizaciji internih procesa SSK-a	11
3.1. Sistem upravljanja ljudskim resursima za sudije	12
3.2. Sistem upravljanja ljudskim resursima za administrativno sudsko osoblje	12
3.3. Sistem upravljanja finansijama	12
Praćenje i upravljanje strategijom.....	13
Ključni faktori uspeha.....	144
1. Delotvorno i kolaborativno upravljanje informacionim tehnologijama	14
2. Pravila za prioritizaciju novih inicijativa IT	155
3. Uključivanje korisnika	177
4. Zakonodavstvo i pravilnici koji omogućavaju digitalnu transformaciju kosovskog pravosuđa..	17
5. Doprinos stručnjaka za upravljanje promenama i poslovnih analitičara podsticanju digitalne transformacije	188
6. Jako IT odeljenje i sa dovoljnim osobljem	188
7. Tehnička infrastruktura i oprema	199
8. Održavanje i povećanje bezbednosti IT sistema i zaštita ličnih podataka	20
9. Neprekidna IT podrška i kontinuirana obuka za korisnike i sisteme	20
10. Odgovarajuće finansiranje rada i projekata u oblasti informacionih tehnologija	222
Priznanja za doprinos	233
Prilog 1 – Radna grupa za pripremu IT strategije za sudstvo Kosova	2424
Prilog 2 – Lista pregledanih dokumenata	255
Prilog 3 – Pregled sprovođenja IT strategije SSK-a 2012 – 2017	277

Postojeći scenario

Sudstvo Kosova je usred digitalne transformacije.

Kompletan razvoj i dostignuća u poslednjoj deceniji u poljima IT-ja u sudstvu Kosova rukovode se i zasnovana su na Strategiji Informacione tehnologije (u daljem tekstu: IT) za period od 2012. do 2017.¹ koja je definisala osam glavnih stubova za razvoj i uvođenje IT-ja u sudstvo. Tih osam stubova strategije pokrivalo je razvoj svih potreba u oblasti IT-ja (pravni okvir, ljudski resursi, izgradnja hardverske i softverske infrastrukture, metodologije obuke i sprovođenja i bezbednosni aspekti) i obezbedilo da IT podržava sudstvo Kosova u povećanju njegove efikasnosti, transparentnosti i odgovornosti. Ciljevi ove prve, i do sada jedine Strategije, u značajnoj meri su ostvareni, čak i ako ne u prvobitno planiranom vremenskom okviru (videti Prilog 3. za sažeti pregled).

Kao rezultat ovih napora, postignute su značajne promene. Sudski sistem Kosova, koji generalno nije koristilo informacionu i komunikacionu tehnologiju pre sprovođenja Strategije, trenutno prednjači u ovoj oblasti u regionu.²

Informacioni sistem za upravljanje predmetima (u daljem tekstu: ISUP) uveden je u sve sudove (2018–2021) i pokriva sve vrste sudskih postupaka.³

Nacionalni centar za kaznenu evidenciju Republike Kosova (u daljem tekstu: NCKERK) digitalizovao je sve podatke o krivičnim osudama i počeo da izdaje potvrde o kaznenoj evidenciji građanima u 2022. Od februara 2023. potvrde se takođe mogu preuzeti na daljinu preko e-Kosova.

Međutim, cilj „transformacija kosovskih sudova u elektronske sudove koji će koristiti okruženje centralne baze podataka, adekvatnu IKT infrastrukturu i razmenjivati podatke i dokumente u elektronskoj formi unutar kosovskog sudskog sistema, kao i sa svim drugim relevantnim IKT sistemima na Kosovu i u inostranstvu” nije u potpunosti ostvaren.⁴ ISUP za sudove povezan je sa ISUP-om za tužilaštva, čime se omogućava razmena podataka i dokumenata, ali ta razmena trenutno nema pravnu vrednost i mora da bude praćena papirnim tragom. Realizovana je interoperabilnost Sistema sa sistemom za civilnu registraciju i registraciju privrednih društava. Od 2020. godine, pravilnici Sudskog saveta Kosova (u daljem tekstu: Savet) nalažu da svi sudovi koriste isključivo ISUP za upravljanje predmetima, i kao rezultat toga, Savet koristi podatke i statistiku iz ISUP-a za praćenje rada suda i u svrhu vrednovanja radnog učinka sudija. Još jedna važna odluka Saveta bila je ukidanje fizičkih upisnika u kancelarijama za registraciju, sa ciljem da se izbegne dupliranje posla u sudovima. Većina fizičkih upisnika je ukinuto do sada, ali zbog otpora promenama, u praksi neki ručni upisnici predmeta i dalje su u upotrebi, a sistem dvostruke registracije i dalje traje, što dovodi do dupliranja posla.⁵

¹ Dostupni linkovi ka ovom i svim drugim citiranim dokumentima nalaze se u Prilogu 1.

² Kao što se može zaključiti kada se pogleda izveštaj *Mapiranje trenutnog stanja digitalizacije pravosuđa na Zapadnom Balkanu* koji je izdao Regionalni savet za saradnju 2022.

³ Jedini izuzetak je, radi obezbeđivanja maksimalne bezbednosti podataka, postupanje po tužilačkim zahtevima za posebne istražne radnje u toku prethodnog postupka.

⁴ IKT Strategija za period 2012–2017, Prilog 1.

⁵ Izvor: EUKOJUST „Preporuke za digitalnu transformaciju sektora pravde, izvod SSK”, i razgovor sa predsednikom Komisije SSK za upravljanje sudovima.

Razvijeno je nekoliko alata koji koriste IT za podsticanje pristupa pravdi. Nivo postignut u ovoj oblasti vredan je pažnje. Građani i advokati mogu da prate status svojih predmeta (Mehanizam za praćenje predmeta, CTM) i pristupe sudskim odlukama preko centralnog portala, gde su dostupne i kontrolne table o radu sudova i pojedinačnih sudija. Savet će nastaviti sa unapređenjem i razvijanjem takvih alata, jer pristup pravdi ostaje jedno od glavnih načela rada kosovskih sudova.

Uticaj ISUP-a na efikasnost sudova još nije izmeren,⁶ ali pošto svi sudovi imaju stopu rešavanja predmeta (Clearance Rate)⁷ nižu od 100%, to pokazuje da se u njima gomilaju zaostali predmeti i definitivno postoji prostor za unapređenje u toj oblasti.

Vodeći strateški princip: kretanje ka standardnim digitalnim procesima (digital-by-default)

Kosovsko sudstvo ima za cilj da se kreće ka *podrazumevano digitalnim procesima*.

Prema „Smernicama o elektronskom podnošenju sudskih spisa (e-spisi) i digitalizaciji sudova” SEPEŽ, *podrazumevano digitalno se odnosi na pružanje javnih usluga digitalnim sredstvima kao poželjne opcije koju će ljudi koristiti, tj. digitalnih usluga koje su toliko jednostavne i pogodne da će svi oni koji mogu da ih koriste izabrati da to učine, dok oni koji to ne mogu ili ne žele neće biti isključeni.*

To znači da će sudovi, i svi učesnici u postupcima, morati da rade sa dokumentima u digitalnom formatu, a samim tim i sa potpuno digitalnim spisima predmeta, kao poželjnom opcijom, ali uvek pružajući i manuelnu opciju za one koji ne mogu da koriste elektronski oblik.

Vizija

Na kraju perioda pokrivenog ovim dokumentom, Savet ima za cilj da:

nastavi sa digitalnom transformacijom kosovskog sudstva, konsolidujući okruženje usredsređeno na ISUP, podržavajući *standardne digitalne procese* rada. Te izmene omogućavaju povećanje efikasnosti i kvaliteta sudskih usluga, uz punu primenu vladavine prava i garantovanje suštinskih i procesnih prava svih građana.

⁶ Pogledajte 6. preporuku izveštaja KOSEJ *Informaciona tehnologija u sudovima 2020*.

⁷ Stopa rešenih predmeta jeste količnik koji se dobija kada se broj rešenih predmeta podeli brojem novih predmeta u datom periodu, izražen kao procenat. Radi vizuelnog predstavljanja pogledajte stranu 125 *Evaluacionog izveštaja SEPEŽ o evropskim pravosudnim sistemima – 1. deo*. Pogledajte i SEPEŽ glosar: <https://rm.coe.int/cepej-2019-5final-glossaire-en-version-10-decembre-as/1680993c4c>

STRATEŠKI CILJEVI

Da bi se postigla ta vizija, Savet će se tokom perioda 2024–2029. usredsrediti na tri cilja: povećanje efikasnosti primenom prethodno utvrđenih digitalnih procesa koje podržava ISUP; održavanje transparentnog donošenja odluka u sektoru pravde; i održavanje digitalizacije internih procesa Saveta, kao što je objašnjeno u nastavku.

STRATEŠKI CILJ 1

Povećanje efikasnosti primenom digitalnih procesa koje podržava ISUP

Kako bi se ostvario strateški cilj 1. Strateškog plana, neophodno je izvršiti niz aktivnosti, koje moraju da budu dobro isplanirane i međusobno koordinisane. Sprovođenje tih aktivnosti će se usredsrediti na četiri posebna cilja predstavljena u nastavku, koji će omogućiti povećanje efikasnosti sudstva, kao prvi cilj strategije:

- 1.1. Uspostavljanje elektronske komunikacije;
- 1.2. Rad sa elektronskim spisima predmeta;
- 1.3. Povećana automatizacija radnih zadataka;
- 1.4. Povećanje efikasnosti ročišta.

Glavni cilj strategije je da omogući kosovskim sudovima da obrađuju sudske predmete digitalno (obrada sudskih predmeta samo elektronskim putem), jer će to omogućiti, ako se dobro realizuje, postizanje relevantnih poboljšanja efikasnosti i doprineti kraćem trajanju sudskih postupaka. Da bi se to postiglo neophodni su pažljivo planiranje i fazni razvoj za različite vrste predmeta. Biće potrebna dobra podrška u smislu poslovnih analitičara i stručnjaka za upravljanje promenama, a ne samo razvoj softvera. Unapređenje ISUP-a i njegova primena treba da započne pilot-fazom i da se poboljša i proširi na osnovu stečenog iskustva. Po potrebi, ovom procesu treba da prethodi analiza potreba za redizajnim procesa rada kako bi se obezbedilo povećanje efikasnosti i omogućila obrada predmeta u sudovima samo elektronskim putem.

Štaviše, sa tehnološke tačke gledišta, ISUP bi trebalo da se ažurira kako bi se osiguralo da sistem i dalje podržava poboljšanja, nove funkcije i nove onlajn usluge. Trebalo bi da poboljša bezbednosne aspekte i da obezbedi kompatibilnost sa novim razvojem u oblasti IT-ja.

Jedini način da proces digitalizacije bude održiv i da donese željene prednosti je da se dupliranje posla (i digitalnog i papirnog) svede na najmanju moguću meru. Svi procesi treba da se sprovedu korišćenjem sistema, a ovo će takođe **značajno doprineti kvalitetu podataka**: podaci će biti pouzdani jer su korišćeni tokom procesa i potvrđeni od strane sudija dok su obavljali svoje zadatke.

Upotreba ISUP-a i dalje nije u potpunosti konsolidovana, još je prisutno dupliranje posla van sistema, a korisnicima nisu poznate sve funkcije ili ih ne koriste. Neophodno je uveriti se da se ISUP pravilno koristi, ali se to ne može rešiti jednostavnim pružanjem obuke i izdavanjem administrativnih uputstava. Upotreba ISUP-a treba da bude toliko pogodna i od pomoći za korisnike, da će oni biti istinski voljni da

ga koriste. Podatke ne bi trebalo unositi nakon završenog predmeta, samo u svrhu kreiranja statistike. Da bi se garantovali kvalitet podataka i adekvatna podrška radu sudija, podatke treba sačuvati u sistemu i odmah iskoristiti za pojednostavljenje celog procesa i na kraju da bi se olakšala izrada dokumenata. Možda će biti potrebno pregledati i pojednostaviti procese kako bi unos podataka bio jednostavniji (izbegavajući previše klikova) i razviti novi modul za kreiranje posebnih šablona, prilagođenih za upotrebu od strane sudija, što bi omogućilo dodatno pojednostavljenje rada sudija i njihovih pomoćnika korišćenjem podataka već unetih u sistem. To treba uraditi zajedno sa uvođenjem novih procesa u kontekstu prethodno utvrđenog digitalnog pristupa u krivičnim i građanskim predmetima.

Baza podataka NCKERK je sada kompletirana, osim oko četvrtine evidencije koja nije mogla biti verifikovana, jer identitet osuđenog lica nije bio siguran zbog nedostatka njegovog/njenog jedinstvenog matičnog broja. Većina tih podataka je veoma stara i veliki deo više nije relevantan, jer bi u svakom slučaju trebalo da budu izbrisani u procesu rehabilitacije, pošto ispunjavaju uslove za brisanje.

IT sada podržavaju proces rehabilitacije, jer se rehabilitacione skripte automatski generišu i postupak se vodi u skladu sa pravilima Krivičnog zakonika Kosova. Stepen automatizacije će se povećati, pošto se svi podaci u vezi sa izvršenjem krivičnih sankcija, koji su neophodni za rehabilitaciju, sada učitavaju u ISUP i odatle će se preuzimati.

ISUP uvek treba da podržava nove radne procese i metode, i kad god je to izvodljivo treba da budu izrađeni zajedno. Na primer, ISUP sačinjava izveštaj za svakog sudiju kao podršku uvođenju nove norme za sudije. Nove sisteme treba osmišljavati imajući u vidu integraciju i interoperabilnost sa drugim sistemima, posebno sa postojećim.

Uspostavljanje elektronske komunikacije, podrška radu sa elektronskim dosijeima, povećanje automatizacije poslovnih zadataka i poboljšanje postupanja u pogledu rasprava su glavni ciljevi koje treba postići.

1.1. Uspostavljanje elektronske komunikacije

Postizanje *prethodno utvrđenih digitalnih procesa* bliže je u krivičnim predmetima. Tužiocima bi mogli da odustanu od podnošenja papirne dokumentacije zahvaljujući već postojećoj vezi tužilaca sa ISUP-om, kada se to na odgovarajući način reguliše. Digitalni potpis (tužioca) ili digitalni pečat (tužilaštva, ili ISUP-a) treba da garantuju svim učesnicima da dokumenta nisu izmenjena i da su dostavljeni sistemu na određeni datum i u određeno vreme. To bi oslobodilo činovnike zadatka.

Omogućavanje elektronske komunikacije i između policije i tužilaštava omogućilo bi da njihovi izveštaji budu digitalno izvorni dokumenti umesto skeniranih verzija.

Elektronska komunikacija sa advokatima, kako u krivičnim tako i u građanskim predmetima, takođe bi zahtevala korišćenje digitalnih potpisa ili digitalnih pečata⁸ da bi se garantovala njihova autentičnost.

⁸ Videti EUKOJUST „Preporuke za digitalnu transformaciju sektora pravde, izvod SSK“, 11. strana i odeljak 8.2.2.

Kao prvi korak, Savet je počeo da razvije veb-portal (kome se može pristupiti preko e-Kosova) za elektronsku komunikaciju sa advokatima i građanima u građanskim predmetima.

Prva faza se sastoji u omogućavanju elektronskog podnošenja predmeta, što će pokrenuti automatizovano otvaranje predmeta i njegovu dodelu sudiji. To će omogućiti strankama da pokrenu parnični postupak na sudu putem interneta i omogućiti pokretanje stečajnog postupka elektronskim putem (e-Podnošenje, e-Stečaj itd.).

Elektronska komunikacija će obuhvatiti ne samo dostavljanje sudu i obaveštavanje učesnika, već i mogućnost plaćanja na daljinu bez slanja dokaza o uplati. Jedinstveni referentni broj će biti dodeljen iznosu koji stranka duguje za jedan ili više sudskih predmeta, a prilikom uvoza informacija o plaćanju će se automatski uskladiti, oslobađajući sudsko osoblje od ovog zadatka (ako ne u posebnim slučajevima).

Sudovi će imati koristi od elektronskog podnošenja jer bi dobar deo odgovornosti za tačnost podataka bio prebačen na stranke (i tužilaštva u krivičnim predmetima) koje proizvode prve podatke, jer podatke treba uvesti, a ne ponovo unositi (princip „samo jednom” po kojem se svaki podatak unosi samo jednom u sistem IT), oslobađajući sudske službenike ove obaveze. Kao što je pomenuto u smernicama SEPEŽ za e-podnošenje, „[d]tokom procesa e-podnošenja, metapodaci koje dostavljaju eksterni korisnici treba da budu podvrgnuti ugrađenim mehanizmima koji automatski proveravaju kvalitet i potpunost ulaznih podataka, kako bi se minimizirala [ili čak eliminisala] validacija koju vrši sudsko osoblje”.⁹

Očekivani rezultati

- Mogućnost pravno valjanih elektronskih podnesaka stranaka sudovima, po vrsti predmeta;
- minimalna ili nikakva validacija ulaznih podataka od sudskog osoblja;
- mogućnost pravno valjanih elektronskih obaveštenja sudova strankama, po vrsti predmeta;
- mogućnost plaćanja sudskih такси i drugih novčanih obaveza prema sudovima na daljinu za jedan ili više predmeta, uz automatizovano usaglašavanje;
- elektronska razmena podataka između ISUP-a i sistema Kazneno-popravne službe;
- unapređenje ISUP-a u cilju pomoći komisijama ili drugim telima Saveta i omogućila elektronska razmena sa drugim sistemima (Komisija za naknadu štete licima osuđenim ili uhapšenim bez razloga, Odbor za uslovni otpust itd.);
- Veb-portal „gjqesori-rks.org” predstavlja jedinu tačku komunikacije sudstva na internetu za Savet i sudove. Usluge E-Kosova mogu se koristiti u svim predmetima u kojima je to potrebno.

⁹ Videti stav 60.

- Povezanost ISUP-a u okviru Saveta sa Katastrom i relevantnim institucijama za koje se smatraju važnim za razmenu podataka u okviru vladavine prava ali i šire.

1.2. Rad sa elektronskim spisima predmeta

Elektronska komunikacija omogućava kreiranje elektronskog spisa predmeta.

Pristup elektronskim dokumentima i podacima u dosijeima biće zagarantovan svim učesnicima. Sudskom osoblju – a posebno sudijama, biće potrebni odgovarajući hardver (kao što su dvostruki ekrani)¹⁰ i softver (npr. alati za beleške) za rad sa njim.

Proces arhiviranja će takođe postati u potpunosti digitalan, svodeći potrebu za budućim fizičkim arhivskim prostorom na najmanju moguću meru. Izvorno digitalni dokumenti će biti upotrebljivi i kada se štampaju. Posebno, biće moguće proveriti njihovu autentičnost zahvaljujući jedinstvenom kodu koji se nalazi na svakom dokumentu za proveru njegove originalne verzije na sudskom portalu.

Očekivani rezultati

- Svi učesnici u postupku imaju pristup potpunom elektronskom dosijeju;
- optimizovani rad na elektronskim spisima predmeta;
- arhiviranje elektronskih dosijea;
- mogućnost provere autentičnosti ispisa elektronski potpisanih dokumenata kreiranih u pravosudnom sistemu uz pregled originalne verzije putem interneta.

1.3. Povećana automatizacija radnih zadataka

Funkcionalnosti ISUP-a biće poboljšane kako bi se pojednostavili modaliteti za unos podataka i ponovnu upotrebu podataka kako bi se delimično automatizovali zadaci korisnika. Posebno, biće kreiran novi modul koji omogućava „pametno“ kreiranje dokumenata iz kreiranih šablona, koristeći bilo koji od podataka sačuvanih u sistemu, i eventualno modifikujući tekst u skladu sa kombinacijama takvih vrednosti. Biće uvedena upozorenja o rokovima kako bi se poboljšale mogućnosti upravljanja predmetima. ISUP će prikupljati i pružati sve podatke potrebne za vrednovanje radnog učinka sudija, bez potrebe da se održavaju paralelni alati za prikupljanje podataka.

Novi centralizovani sistem za prevode omogućiće distribuciju prevodilačkih zadataka sa jednog suda zaduženog za prevođenje na drugi sud gde će prevodioci biti slobodni, čime će se uravnotežiti obim posla prevodilaca.

¹⁰ Iskustvo je pokazalo da jedan ekran može da se koristi za pomeranje po listi dokumenata i jedan za njihov pregled, ili oba mogu da se koriste za gledanje i poređenje dva dokumenta.

Očekivani rezultati

- Reorganizacija modaliteta unosa podataka u ISUP;
- Podaci se ponovo koriste u najvećoj mogućoj meri za kreiranje šablona za kreiranje dokumenata putem delimično automatizovanog procesa;
- Mogućnost da sudije budu upozorene kada je radnja moguća/neophodna u predmetu;
- ISUP pokriva sve procese koji se odnose na upravljanje papirnom arhivom (kretanje arhiviranih spisa predmeta i određivanje za uništavanje ili prenos, uz automatizovanu izradu relevantnih spiskova);
- Sudovi ne koriste radni list, registar ili bilo koji drugi artefakt koji nije uključen u ISUP;
- Centralizovan sistem omogućava podelu prevodilačkog posla između različitih sudova;
- Prenos podataka iz ISUP-a u NCSKERK je u potpunosti automatizovan;
- Proces pravne rehabilitacije za NCSKERK je automatizovan u najvećoj mogućoj meri;
- ISUP sadrži podatke o audio-video snimcima za sudske postupke.

1.4. Povećanje efikasnosti ročišta

Ročišta na daljinu mogu biti pogodna za stranke i njihove zastupnike, kao i za svedoke, pod uslovom da o njima odlučuje sudija u skladu sa zakonom. Svaki sud na Kosovu biće doveden u stanje da ispunjava zakonske obaveze obezbeđivanja kompletnog audio snimka ročišta u krivičnim predmetima. Pored toga, sudovi koji se bave ozbiljnim krivičnim predmetima imaju mogućnost i video-snimanja rasprava.

*Smernice o video-konferencijama u sudskim postupcima*¹¹ SEPEŽ i kontrolna lista na kraju dokumenta biće uzeti u obzir. Posebno, „treba obratiti posebnu pažnju na sporazume kako bi se obezbedio integritet ročišta na daljinu i izbegao pritisak ili uticaj na svedoke ili veštace”,¹² pristup izvedenim dokazima, učešće prevodilaca i u krivičnom postupku, direktan kontakt između optuženih i njihovih advokata.

Rad na transkripciji će biti podržan profesionalnim alatima za službenike koji će biti na raspolaganju u svakom sudu.

¹¹ Dokument koji je usvojila SEPEŽ na svom 36. plenarnom sastanku (16. i 17. juna 2021) dostupan je na <https://rm.coe.int/cepej-2021-4-guidelines-videoconference-en/1680a2c2f4>

¹² Smernica 15.

Biće razmotrena mogućnost razvoja i uvođenja novog sistema za automatizovanu transkripciju albanskog jezika (sa snimaka ili uživo). Pošto je proces vrlo složen i zahteva znatne troškove za razvoj i primenu, Savet će raditi zajedno i u saradnji sa drugim institucijama kao što su Vlada Kosova, Kosovska policija, Tužilački savet Kosova i lokalne agencije za istraživanje i inovacije, kako bi pokušali da nađu način za njegovu primenu u sudovima. Takođe će biti ispitana mogućnost saradnje sa albanskim akademskim ustanovama.

Očekivani rezultati

- Svi sudovi i ogranci imaju mogućnost da vode video-ročišta odnosno hibridna ročišta.
- Svi sudovi i ogranci imaju mogućnost za audio snimanje ročišta.
- Snimljeni video i audio zapisi se automatski transkribuju i direktno su dostupni u ISUP-u zajedno sa transkripcijom (opciono).

STRATEŠKI CILJ 2

Podrška transparentnom donošenju odluka u sektoru pravde

Drugi strateški cilj Strateškog plana ima za cilj da pomogne u donošenju odluka i kreiranju politike u sudskom sistemu sa tačnim i detaljnim podacima koje obezbeđuje ISUP i drugi sistemi koji se koriste u sudstvu. Postizanje ovog strateškog cilja biće ostvareno kroz sprovođenje dva specifična komponenta.

2.1. Unapređenje statističkog izveštavanja;

2.2. Onlajn resursi koji će sudijama pomoći u donošenju odluka.

Odluke rukovodstva pravosuđa (uključujući Savet, predsednike i administratore sudova) o raspodeli resursa treba da budu adekvatno podržane podacima iz ISUP-a o primljenim predmetima, učinku itd.¹³

Savet i predsednici sudova još uvek ne smatraju zadovoljavajućom pouzdanost u potpune i tačne podatke u ISUP-u.

Organizacione mere takođe obuhvataju strogu orijentaciju da se koriste podaci iz IT sistema za sve zvanične svrhe. Korišćenje podataka iz IT sistema za praćenje rada suda i sudija jedan je od najefikasnijih načina da se obezbedi kvalitet podataka, jer će svaki pojedinac i institucija biti motivisani da se pobrinu za to da njihov rad bude pravilno registrovan u sistemu.

Tehničke mere mogu uključivati nametanje tehničkih kontrolnih mera za potpunost i doslednost podataka, sastavljanje izveštaja o predmetima sa nedoslednim ili nepotpunim podacima, obaveštenja korisnicima kada može doći do problema sa podacima itd.

¹³ Videti odeljak 8.3.1 EUKOJUST „Preporuke za digitalnu transformaciju sektora pravde, izvod SSK“

Pored opšteg pregleda načina unosa podataka, biće izvršena posebna analiza kako bi se proverilo da li su podaci dosledni.

Očekivani rezultati

- Postavljeni su pasivni i aktivni alati za kontrolu kvaliteta podataka.
- Nije neophodno održavati pomoćne alate van ISUP-a (tabele, registri) kako bi rukovodioci u sudstvu obavljali svoj posao.

2.1. Poboljšano statističko izveštavanje

Baza podataka platforme otvorenih podataka će prerasti u Skladište podataka (Data Warehouse) opremljeno poslovnom inteligencijom koja može da kreira napredne izveštaje. Biće omogućeni izveštaji o učinku, kao i statistički izveštaji o broju rešenih predmeta u određenom roku, kao i praćenje radi utvrđivanja uskih grla u sudskim postupcima u konkretnom sudu, merenjem vremena između ključnih dešavanja u predmetu.

Očekivani rezultati

- Dostupno je skladište podataka (Data Warehouse) sa poslovnom inteligencijom, a korisnici su obučeni.
- Dostupni su statistički izveštaji o učinku i vremenu potrebnom za rešavanje predmeta (disposition time).

2.2. Onlajn resursi koji će sudijama pomoći u donošenju odluka

Unaprediti pristup kosovskim sudskim odlukama i sudskim odlukama Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ELJP) uz odgovarajuću kategorizaciju, po mogućnosti naglašavajući nerešene predmete.

Očekivani rezultati

- Pravni stručnjaci mogu lako da pronađu sudske odluke koje ih interesuju.
- Proces anonimizacije i kategorizacije sudskih odluka je pojednostavljen.

STRATEŠKI CILJ 3

Podrška digitalizaciji internih procesa Saveta

Za sudije i sudsko osoblje biće razvijeni sistemi upravljanja ljudskim resursima i informacijama (u daljem tekstu: SULJRI). Oba SULJRI-a biće povezana sa ISUP-om kako bi se dobili realni izveštaji o učinku na osnovu brojki „ekvivalenta punog radnog vremena” (full Time Equivalent, FTE- znači na

osnovu broja lica koja rade standardni broj sati, za razliku od lica koja rade skraćeno radno vreme, prema definiciji SEPEŽ).¹⁴ Takođe će pojednostaviti upravljanje korisnicima i primati podatke koji se odnose na učinak itd. Takođe će biti digitalizovani procesi upravljanja finansijama, kako za sudove, tako i za Savet.

3.1. Upravljanje ljudskim resursima za sudije

Sistem elektronskih dosijea za sudije „E-dosije” će omogućiti skladištenje modula podataka o ličnosti, upravljanje karijerom, podršku vrednovanju učinka, disciplinskim postupcima i obuci sudija.

Ti novi sistemi će biti povezani sa ISUP-om kako bi se omogućilo stvaranje značajnih statističkih podataka o radu suda na osnovu efektivnog broja članova sudija sa ekvivalentnim punim radnim vremenom (Full Time Equivalent, FTE), a ne na osnovu nominalnih brojki.¹⁵

Očekivani rezultati

- Uspostavljen je SULJRI za sudije.
- SULJRI je interoperabilan sa ISUP-om.

3.2. Sistem upravljanja ljudskim resursima za administrativno sudsko osoblje

Sistem „ljudskih resursa” za administrativno osoblje sudstva Kosova omogućiće čuvanje ličnih podataka zaposlenih. Sistem ima za cilj da ima module za: upravljanje karijerom, podršku vrednovanju učinka, odmor, disciplinske postupke i obuku.

Ti novi sistemi će biti povezani sa ISUP-om kako bi se omogućilo stvaranje značajnih statističkih podataka o radu suda na osnovu efektivnog broja članova administrativnog osoblja sa ekvivalentnim punim radnim vremenom (FTE), a ne na osnovu nominalnih brojki.¹⁶

Očekivani rezultati

- Uspostavljen je SULJRI za administrativno osoblje.
- SULJRI za administrativno osoblje je interoperabilan sa ISUP-om.

3.3. Sistem upravljanja finansijama

Savet će povećati efikasnost i transparentnost u oblasti finansija, počev od planiranja budžeta, raspodele sredstava, njihove namene, rashoda, finansijskog izveštavanja, prihoda i depozita kao i nefinansijske imovine (kapitalna i nekapitalna imovina).

¹⁴ Videti preporuku iz izveštaja KOSEJ

¹⁵ Videti 15. preporuku iz IT izveštaja KOSEJ za 2020.

¹⁶ Videti 15. preporuku iz IT izveštaja KOSEJ za 2020.

Cilj Saveta je da pomoću tog softverskog sistema kreira napredan sistem koji će digitalizovati proces rada koji se trenutno odvija putem MS Excela i ručnih registara u Savetu, ali i putem nekih od delimičnih digitalnih registara .

Sistem će biti interoperabilan sa Informacionim sistemom finansijskog upravljanja na Kosovu (u daljem tekstu: ISFUK) koji održava Trezor, ISUP, kao i Civilni, Poslovni registri, i registar Adresa.

Takođe, ovaj sistem ima za cilj da stvori tehničke mogućnosti povezivanja sa sistemom e-Imovina za upravljanje imovinom iz Ministarstva unutrašnjih poslova – MUP (ukoliko postoji sporazum između institucija za upravljanje imovinom).

Očekivani rezultati

- Postoji zajednički sistem upravljanja finansijama za Savet i sudove.
- Zajednički sistem upravljanja finansijama interoperabilan sa ISFUK-om.
- Zajednički sistem upravljanja finansijama interoperabilan sa ISUP-om.
- Zajednički sistem finansijskog upravljanja sa civilnim, poslovnim i adresnim registrima.

Praćenje i upravljanje strategijom

Ta IT strategija odražava (poslovne) ciljeve organizacije u cilju uključivanja IT i drugih zainteresovanih strana u postizanje tih ciljeva. Savet će detaljnije definisati korake potrebne za njeno sprovođenje i relativno vreme, kao i svaku vrstu njihove međusobne zavisnosti.

Merenje postizanja strateških ciljeva će stoga biti veoma jednostavno kroz praćenje napretka ciljeva sa specifičnim, merljivim, ostvarivim, relevantnim i vremenski ograničenim pokazateljima za postizanje rezultata strategije.

S druge strane, pored merljivih ciljeva, IT strategija će igrati i važnu ulogu i kao faktor koji omogućava saradnju, tehnološki napredak i promovisanje dobrih praksi.

Stoga je IT strategija usklađena sa drugim strateškim dokumentima i odgovarajućim ciljevima u sektoru pravde.

Kako bi se pravilno adresirali, principe upravljanja informacionim tehnologijama treba proširiti i na strateške aspekte informacionih IT-a, uključujući praćenje sprovođenja strategije.

Pored toga, strategija će imati „sponzora” u vidu posebnog zvaničnika na visokom nivou sa ovlašćenjem da brani i sprovodi strateške principe i odgovarajući akcioni plan. Takav „sponzor” takođe treba da bude u stanju da garantuje i nadgleda usklađivanje sa strategijama koje pokrivaju druga tela u sektoru pravde, Tužilački savet Kosova (u daljem tekstu: TSK), Ministarstvo pravde (u daljem tekstu: MP).

Direktor Departmana za IT će redovno podnositi izveštaje Savetu o sprovođenju strategije i odmah će obavestavati predsedavajućeg Saveta o svakom mogućem problemu koji može da ometa njeno sprovođenje ili da utiče na isto.

Ključni faktori uspeha

U sektoru pravde ključni faktori uspeha inicijativa IT mogu se obično kategorisati u četiri ključne komponente:

1. Tehnička (IT) komponenta: izbor odgovarajuće arhitekture, tehnologije, metode razvoja, kapaciteta računara, kapaciteta servera za obradu i čuvanje podataka, mrežne opreme, bezbednosne opreme itd.
2. Organizaciona komponenta: Ljudski resursi u oblasti informacionih tehnologija, plan sprovođenja, plan upravljanja promenama u organizaciji uz uvođenje novog informacionog sistema, obuka i podrška za korisnike.
3. Zakonodavna (regulatorna) komponenta: temeljnom analizom postojećih propisa obezbeđuje se relevantnost, tačnost, usklađenost sa pravilnicima, dok se u isto vreme analizom mogu formulisati i predlozi za prilagođavanje i izmene zakonodavstva, pravila i poslovnih procesa, uz naglasak na optimizaciji uz garantovanje poštovanja i primene osnovnih prava.
4. Poslovna komponenta: jasno definisani poslovni ciljevi sa investicionom analizom, uključujući zaštitu investicija, pokrivanje troškova i održivost, kontinuirano praćenje postizanja postavljenih ciljeva na osnovu merljivih pokazatelja.

Podjednaka pažnja, planiranje i koordinacija za svaku od ovih ključnih komponenti u planiranju, razvoju i IT upravljanju su od suštinskog značaja za uspeh IT inicijativa u sudskom okruženju. Pored toga, uz svaku od ove četiri komponente neophodno je definisati i uključiti jasno definisane i izmerljive ciljeve, zajedno sa planom praćenja delotvornosti i postizanja ciljeva i nivoa usluga. Samo na taj način možemo pretpostaviti da će strategija biti uspešno sprovedena i da će dati željene rezultate.

Isti model komponenti se može primeniti i na bilo koji IT projekat, a njegov uspeh direktno zavisi od toga koliko su dobro koordinirane navedene ključne komponente.

1. Delotvorno i kolaborativno upravljanje IT-a

Delotvoran sistem upravljanja IT-a je preduslov za delotvorno i efikasno planiranje, pružanje i podršku IT usluga. Upravljanje IT-a trebalo bi da se zasniva na formalnom setu principa, procesa i odgovarajuće organizacione strukture, što sve vodi ka delotvornoj i kontrolisanoj upotrebi IT-a kako bi one ostvarile rezultate koji se mogu izmeriti.

Ključni principi upravljanja IT-a kojima će se Savet baviti i koje će primeniti jesu sledeći:

- *Predlog, vrednovanje, odobravanje i obustavljanje IT inicijativa:* Savet će usvojiti skup procedura i pravila za odlučivanje ko ima pravo da predlaže inicijative, definišući kako će se

sprovoditi proces selekcije predloženih inicijativa (tj. ulaganja), uključujući određivanje organa (npr. upravnog odbora) koji ima ovlašćenje i odgovornost da donosi takve odluke. Pored toga, procedura treba dodatno da obezbedi sredstva za određivanje prioriteta odabranih projekata (investicija), kako bi se aktivnosti mogle planirati dosta unapred. Obično postoji veliki jaz između zahteva za projektima i sposobnosti da se oni sprovedu, tako da mora postojati mehanizam koji će omogućiti da se projekti poređaju sekvencijalno i shodno tome sprovedu.

- *Vidljivost planiranih i tekućih IT inicijativa:* za svaku IT inicijativu, plan vidljivosti (podizanje svesti javnosti, izveštavanje, održavanje prisustva u medijima, učešće na takmičenjima...) biće usvojen i praćen.
- *Utvrdjivanje i uključivanje relevantnih zainteresovanih strana:* U skladu sa smernicama SEPEŽ, zainteresovane strane i budući korisnici će biti blisko uključeni u sve faze odluka u vezi sa IT, od planiranja do izvršenja. Pored toga, kako preporučuje Priručnik SEPEŽ¹⁷, sve zainteresovane strane i korisnici IT usluga u sudstvu biće utvrđeni i dobiće formalnu priliku da budu saslušani od strane organa upravljanja IT. Uz tako široku zastupljenost, svaka IT inicijativa će biti inkluzivna, bolje usklađena, samopromovisana i relevantna u celom sudstvu.
- *Vlasništvo i odgovornost:* svaka IT inicijativa (projekat), imaće „vlasnika” (obično vlasnika poslovnog procesa), odgovornog za odgovarajuću primenu i podršku inicijativi.
- *Upravljanje projektima:* Metodologija upravljanja informacionim tehnologijama koju će Savet usvojiti obuhvatiće informacije i smernice o metodologiji projekta izabranoj za upotrebu u projektima IT.

Pored toga, Savet će saradivati sa institucijama iz različitih grana vlasti u okviru sektora pravde u cilju postizanja zajedničkih ciljeva i podrške uspostavljanju zajedničkog koordinacionog tela kako bi se olakšalo usklađivanje inicijativa različitih aktera. Rad takvog zajedničkog koordinacionog tela može uključivati i koordinaciju programa i projekata, uspostavljanje standarda interoperabilnosti, usaglašavanje inicijativa za izmene zakonodavstva, sprovođenje projekata, razmenu iskustava, koordinaciju edukativnih inicijativa, koordinaciju i zajedničko kreiranje programa za donatore i praćenje izvršenja zajedničke strategije.¹⁸

2. Pravila za prioritizaciju novih inicijativa IT

Kada se ponudi pomoć donatora, često je dobra ideja da se i prihvati: uvek je bolje imati više nego manje. Međutim, u domenu razvoja softverskih sistema to može imati ozbiljne nedostatke. Svaki sistem zahteva angažovanje profesionalaca koji će voditi njegov razvoj, projektovanje, testirati ga, odlučivati o njegovim karakteristikama i funkcijama. Bez ovoga, izvođači neće moći da isporuče korisne alate, a pokretanje alata koji ne zadovoljava potrebe korisnika odnosno nema odgovarajući kvalitet bio bi veći nedostatak nego korak napred za proces digitalizacije, i za sam Savet koji je promovisao takav alat. Štaviše, svaki

¹⁷ <https://www.coe.int/en/web/cepej/toolkits-see-pages-25-26>.

¹⁸ Videti EUKOJUST „Preporuke za digitalnu transformaciju sektora pravde, izvod SSK”, odeljak 8.4.1.

novi sistem zahteva održavanje i poboljšanja i u principu zahteva namenski hardver. Sve to ima finansijske implikacije koje predstavljaju veliki izazov za kapacitete Saveta.

Stoga, postaje neophodno proceniti da li ima dovoljno ljudskih resursa na raspolaganju da prate realizaciju datog predloženog projekta, a pošto su resursi uvek ograničeni i postoji mnogo drugih istovremenih zadataka, postaje neophodna metodologija za procenu koji projekti zaslužuju da se u njihov razvoj uloži vreme sudija i službenika i kako ih rangirati po prioritetu kada ih ima više.

Kako bi se izbegle prepreke (bilo finansijske, ljudske ili tehničke), biće odabrane IT inicijative (projekti) za sprovođenje na osnovu njihovog prioriteta.

Upravljanje informacionim tehnologijama će stoga uključiti skup procedura i pravila za odlučivanje ko ima pravo da predlaže inicijative, uz definisanje kako će se vršiti proces izbora predloženih inicijativa (uključujući donacije). Savet će formirati određeno telo (npr. upravni odbor) sa ovlašćenjem i odgovornošću da proceni ciljeve i modalitete predloženih inicijativa/projekata, takođe uzimajući u obzir njihovu usklađenost sa strategijom, i dostavi Savetu preporuke za njihovu prioritizaciju u skladu sa svojim internim procedurama.

Procedure će obezbediti sredstva za određivanje prioriteta odabranih projekata (i odgovarajućih ulaganja), kako bi se aktivnosti mogle planirati dosta unapred. Obično postoji veliki jaz između zahteva za projektima i mogućnosti da se oni sprovedu, tako da mora postojati mehanizam koji će omogućiti da se projekti poređaju sekvencijalno i shodno tome sprovedu.

Prema Priručniku SEPEŽ i Smernicama za prioritizaciju projekata i investicija, biće izabran ili razvijen odgovarajući model za procenu projekata.¹⁹

Ima smisla da se projekti u javnom sektoru ne mere samo potencijalom stvaranja ekonomske vrednosti (povraćaj na investiciju, trošak/korist) već uzimaju u obzir i uticaj na javnost, usklađenost sa strategijom višeg nivoa i druge nematerijalne vrednosti projekta, uključujući analizu rizika i koristi.

Projektima koji su već započeti i koji su usklađeni sa ovim strateškim dokumentom uvek treba dati veći prioritet u odnosu na one koji nisu.

Sve ove komponente će biti uzete u obzir u procedurama vrednovanja, koristeći preodređene pravila i merače, čime se izbegavaju proizvoljne odluke.

Sama upotreba IT-ja stoga, nikada ne bi trebalo da postane prioritet, prioriteti ne bi trebalo da budu vođeni tehnologijom, već da budu zasnovani na sveobuhvatnim analizama i da budu usredsređeni na stvarne potrebe i ciljeve.²⁰

¹⁹ CEPEJ Toolkit for the implementation of the Guidelines on Cyberjustice, str. 26

²⁰ CEPEJ GUIDELINES ON HOW TO DRIVE CHANGE TOWARDS CYBERJUSTICE, st. 80 str. 59

3. Uključivanje korisnika

Jedan od dominantnih razloga za sporo prihvatanje informacionih sistema ili njihovu nepravilnu upotrebu je nedostatak znanja i svesti (o sistemu ili njegovim karakteristikama).

Za interne korisnike sistema, kao i za druge zainteresovane strane, ključni pokazatelj za podizanje nivoa svesti jeste izgradnja saveza sa korisnicima i formiranje zajednica (oko IT sistema, vizije, strategije ili određenog projekta). Na taj način članovi zajednice ne samo da su svesni mogućnosti i funkcija određenog sistema već razvijaju i osećaj pripadnosti projektu. Iskustvo SSK sa uključivanjem krajnjih korisnika u primenu ISUP projekta je veoma dobro iskustvo, i trebalo bi da posluži kao dobar primer koji SSK treba da promoviše i širi u budućim projektima.

Biće razmotreni sledeći koraci kako bi se izgradile zajednice oko projekata:

- *Blisko i rano uključivanje korisnika i zainteresovanih strana*²¹ u razvoj i testiranje sistema, omogućavajući im da budu deo osmišljavanja i razvoja. Radna grupa korisnika koja je vodila razvoj ISUP-a, biće revitalizovana.
- Povećanje *vidljivosti* i (redovne) *komunikacije sa korisnicima*:²²
 - objavljivanje i širenje vesti, ažuriranja, statusnih izveštaja (na internetu, korišćenjem e-pošte);
 - redovno objavljivanje kratkih uputstava i saveta o (skrivenim) karakteristikama sistema;
 - obaveštavanje korisnika i drugih zainteresovanih strana u slučaju posebnih događaja (dostignuća, nagrada) i pružanje povratnih informacija o svakom primljenom zahtevu ili predlogu za promenu (kada se može očekivati primena ili ako su postojali razlozi za odbijanje).

4. Zakonodavstvo i propisi koji omogućavaju digitalnu transformaciju kosovskog sudstva

Da bi se podržala transformacija sistema pravde u digitalnom obliku, kao što je prethodno utvrđeno, trebalo bi da uslede promene zakonodavstva i regulative, koje će obezbediti zakonske osnove za korišćenje novih tehnologija i promene u poslovnim procesima, paralelno sa klasičnim.

Uvođenje digitalnih/elektronskih sertifikata i potpisa, utvrđivanje pravne valjanosti digitalnih dokumenata, regulisanje elektronske komunikacije sudova su neki od primera takvih promena.

Pored toga, uvođenjem poslovnih (sudskih) procesa podržanih informacionim tehnologijama, često postaje očigledno da samo digitalizacija klasičnog postupka neće doneti koristi bez prilagođavanja (regulisanog) sudskog postupka. Za svaki projekat digitalizacije neophodno je izvršiti analizu pravnog okvira kako bi se oslobodio puni potencijal novih (digitalnih) procesa.

²¹Priručnik, V. Treba uključiti buduće korisnike u razvoj alata tokom životnog ciklusa projekta, str. 8

²²Smernice, st. 112, st. 116

5. Doprinos stručnjaka za upravljanje promenama i poslovnih analitičara za podsticanje digitalne transformacije

Sudstvo je, po definiciji, rigidan sistem, i nije sklon uvođenju promena, uključujući digitalnu transformaciju.

Stoga će svaki projekat digitalizacije pažljivo planirati uvođenje novih sistema i procesa. Pored toga, u fazi planiranja biće sprovedena detaljna analiza postojećih procesa i tokova rada kako bi se maksimizirale koristi od uvedenih (digitalnih) procesa.

Analize dobrih praksi drugih mogu biti od velike pomoći u ovom procesu, u kombinaciji sa eksternim stručnjacima, koji mogu pružiti nove perspektive i iskustva, dodatno povećavajući relevantnost analiza.

U suprotnom postoji rizik da digitalizacija, bez promene procesa, neće postići željene rezultate i ciljeve.

6. Jak IT departman sa dovoljnim brojem osoblja

Uspešna i efikasna primena IT sistema i podrške ne može uspeti bez posvećenog i motivisanog IT osoblja, u Savetu i u pojedinačnim sudovima. Postoje značajne poteškoće u naporima Saveta da obezbedi permanentnost i odgovarajuće popunjavanje radnih mesta nakon kontinuiranog povećanja broja i obima zadataka koje obavlja.

Neadekvatno osoblje može dovesti do ozbiljne pretnje za sve aktivnosti Saveta u oblasti informacionih tehnologija, a samim tim i za sve aktivnosti suda. Preopterećenje postojećeg osoblja često dovodi do manje efikasnosti i kvaliteta njihovog rada, manjeg ličnog zadovoljstva i napuštanja organizacije, kao krajnje posledice. Savet zna da ako se mere ne preduzmu uskoro, ne samo da će postojati rizik od negativnih posledica po sprovođenje novih inicijativa već može doći do ozbiljnih izazova i negativnog uticaja na ostvarena dostignuća sa ISUP-om, u sudovima. SSK će razmotriti iskustva drugih lokalnih i međunarodnih organizacija i institucija, kao i preporuke eksperata u ovoj oblasti. Stoga će biti razmotrene i eventualno usvojene sledeće smernice kako bi se dugoročno rešila situacija sa osobljem:

- *Nagrađivanje zaposlenih*: treba uložiti sve napore da se obezbede održive budžetske odredbe za *odgovarajuće i održivo nagrađivanje* svih zaposlenih u oblasti informacionih tehnologija sa ciljem da se zadrže sadašnji zaposleni, ali i poveća interesovanje kod lica koja traže zaposlenje u toj oblasti.
- *Kontinuirana obuka* zaposlenih: treba sprovoditi redovno (godišnje) planiranje personalizovane, kontinuirane obuke svakog zaposlenog u oblasti informacionih tehnologija kako bi kvalitetnije i brže obavljali svoje zadatke i zadržali i proširili stručno znanje i sposobnosti.²³ Zaposlene takođe treba podsticati i podržavati da steknu ekspertsku sertifikaciju u svojoj oblasti ekspertize u informacionim tehnologijama.
- *Sticanje i deljenje znanja, dobre prakse i iskustva* između zaposlenih (i eventualno šire) treba formalno podsticati u vidu nabavke stručne literature, prisustvovanja (i eventualno aktivnog učešća na) konferencijama itd.
- *Zadavanje zadataka i osnaživanje*: zaposleni treba da imaju odgovarajuća ovlašćenja i

²³ Videti Procenu potreba za IKT obukama za osoblje u oblasti informacionih tehnologija (SSK i TSK) koju je pripremio EUKOJUST 2021.

kompetencije da donose odluke koje im omogućavaju da bolje obavljaju svoj posao. Donošenjem odluka zaposleni prihvataju i odgovornost za njih i razvijaju osećaj vlasništva nad svojim poslom.

7. Tehnička infrastruktura i oprema

Obezbeđivanje i pružanje adekvatne tehničke infrastrukture i opreme je ključno za podršku radu aplikacija na svim nivoima, od serverskog do korisničkog, i omogućava postizanje željenih rezultata korišćenjem informacionih tehnologija.

U idealnom slučaju, korisnici sistema ne bi trebalo da primećuju nikakve tehničke aspekte sistema, ali bi trebalo da budu u mogućnosti da se usredsrede na svoj rad.

Stoga infrastruktura i oprema uvek treba da ispunjavaju zahteve aplikacija u pogledu kapaciteta, skalabilnosti, pouzdanosti.

Na infrastrukturnom nivou to uključuje pouzdanu i moćnu serversku opremu, optimalni mrežni propusni opseg, visok kapacitet podataka i adekvatne korisničke desktop računare.

S obzirom na njen značaj, nabavka i zamena opreme biće planirane dosta unapred. Zbog toga će biti obezbeđeno redovno finansiranje iz budžeta, izbegavajući zavisnost od povremenog finansiranja donacijama.

Dodatno, za svaku vrstu opreme (uključujući i korisničku opremu) biće određen obavezan vremenski okvir redovnog rada i zamene, tako da će oprema biti zamenjena nakon određenog perioda rada, čime se izbegava zamena tek nakon kvarova, što je obično izuzetno skupo zbog zastoja, mogućeg gubitka podataka i odgovarajuće naknade za IT stručnjake.

Po pravilu, opremu treba zameniti nakon isteka garantnog roka (obično 3–5 godina).²⁴

Savet će nastaviti da radi zajedno sa ostalim javnim institucijama Kosova, kao što su Agencija za informaciono društvo, Tužilački savet Kosova, Kosovska policija i drugim javnim institucijama koje u budućnosti mogu postati relevantne za saradnju u oblasti informacionih tehnologija. Takva saradnja će imati za cilj korišćenje zajedničke IKT infrastrukture, kao što su vladina mreža, resursi centra za oporavak od katastrofe, servis e-pošte, portal e-Kosova, softverske licence i drugi važni sistemi koje Savet i sudovi mogu da koriste za svoj rad. Zbog visokih troškova ulaganja u IT, ova saradnja je veoma važna za Savet i biće proširena u svim mogućim oblastima u infrastrukturi i pružanju usluga, u potpunosti u skladu sa ustavnim zahtevima nezavisnosti sudstva i garantujući da će sudski podaci ostati isključivo pod kontrolom Saveta.

²⁴ Kako je navedeno u *Proceni IKT infrastrukture EUKOJUST: Postojeća infrastruktura, potrebe za intervencijom i unapređenjem u kosovskim sudovima i tužilaštvima*, dokumentu izrađenom 2021. godine, to nije slučaj i ulaganja u IT opremu i dalje su u zaostatku.

8. Održavanje i povećanje bezbednosti IT sistema i zaštite podataka o ličnosti

Uvođenjem digitalne-pravde, sudstvo postepeno transformiše svoj rad iz fizičkog u digitalni svet. Shodno tome, sve više spisa predmeta i informacija postoji samo u digitalnom obliku. Zbog toga će uvođenje i održavanje politike bezbednosti informacija uz redovne revizije, takođe pokrivajući zaštitu podataka (uključujući lične podatke) i dostupnost usluga, biti od najveće važnosti.

Bezbednosna pitanja u digitalnoj pravdi mogu se grubo klasifikovati na sledeći način:

- *Sprečavanje neovlašćenog pristupa*: sistem bi pod bilo kojim okolnostima trebalo da dozvoli pristup informacijama samo ovlašćenim korisnicima. Zbog toga će biti uspostavljena odgovarajuća infrastruktura za autentifikaciju i autorizaciju (npr. PKI), sa sistemom koji će moći da utvrdi autentičnost korisnika van svake sumnje (npr. digitalni sertifikat) i samim tim ovlasti korisnika za pristup na osnovu odgovarajuće bezbednosne politike i poštovanja pravilnika o zaštiti podataka o ličnosti. Sve aktivnosti u vezi sa pristupom korisnika IT resursima će biti revidirane, sa sistemom za rano otkrivanje upada i upozoravanje. Klasifikacija podataka i dokumenata će odrediti nivoe ovlašćenja i pristup za svaki dokument ili spis predmeta, na osnovu njegovog sadržaja i meta-podataka ili kako odredi lice koje ga kreira.
- *Obezbeđivanje integriteta i prevencija gubitka podataka*: u jednom okruženju, oslanjajući se na informacije i dokumente u elektronskom obliku, gubitak ili neovlašćeni rad sa podacima može imati nepredvidive posledice, ne samo za sudski postupak već i za celokupno sudstvo. Zbog toga politike i tehničke mere koje sprečavaju neovlašćenu ili nenamernu izmenu (uključujući brisanje) podataka moraju biti uspostavljene i striktno sprovedene. Integritet podataka će biti obezbeđen korišćenjem tehnika dugotrajnog čuvanja, koje obično uključuju korišćenje elektronskih potpisa i elektronskih pečata, uz odgovarajuće mehanizme validacije. Gubitak podataka treba sprečiti korišćenjem smernica za prevenciju i oporavak u slučaju katastrofe, koje obično uključuju redovne rezervne kopije (oflajn i onlajn), u kombinaciji sa jednim ili više rezervnih IT centara (sajtova) sa replikacijom podataka, kao i ograničavanjem mogućnosti za kopiranje sadržaja iz nebezbednih izvora.
- *Dostupnost usluge*: jedan od najčešćih bezbednosnih napada ima za cilj da učini sistem ili uslugu nedostupnim. U sudstvu svaki gubitak (elektronske) usluge može imati teške posledice. Stoga će biti omogućene i sprovedene sigurnosne mere sa politikama visoke dostupnosti koje sprečavaju zastoje. Ovo će uključivati sisteme za sprečavanje napada za uskraćivanje usluge (DoS), u kombinaciji sa arhitekturom visoke dostupnosti (npr. dupliranje sajtova/usluga, grupisanje, balansiranje opterećenja itd.). Redovno će biti vršena testiranja penetracije kako bi se odredile i rešile moguće ranjivosti.

9. Neprekidna IT podrška i kontinuirana obuka za korisnike i sisteme

Odgovarajuća i lako dostupna korisnička podrška predstavlja jedan od osnova za uspešni rad svakog primenjenog IT sistema. Zbog toga će biti organizovana stručna (namenska) servisna služba koja će pružati dvostruku ciljanu podršku za svaki IT sistem:

1. Pružanje i upravljanje uslugama IT departmana za krajnje korisnike – Savet odobrava i primenjuje Ugovor o nivou usluge (SLA) na osnovu najboljih praksi standarda ISO 20000 Biblioteka infrastrukture informacionih tehnologija (ITIL).

2. Značajna podrška – koju pružaju praktičari, članovi zajednice, koji zapravo svakodnevno rade sa sistemom (mogu istovremeno da rade i kao predavači na obukama).
3. Tehnička podrška – koju pružaju IT stručnjaci.

Uprkos različitim profesionalnim zahtevima za tehničko i suštinsko servisno osoblje, IT podrška će biti organizovana centralno, deliće zajednički softver za podršku i bazu znanja.

Lokalna pomoć će biti organizovana za tehnička pitanja koja uključuju lokalnu IT infrastrukturu (npr. desktop računare, štampače).

Planiranje i organizacija obuke korisnika biće predviđeni i koordinisani u fazi sprovođenja svakog projekta, sa ciljem da korisnici prođu obuku u roku od nedelju dana od početka rada.

U oba slučaja će implementator (izvođač) morati da obezbedi kvalitetnu i adekvatnu tehničku i korisničku dokumentaciju za svaki od funkcionalnih modula za korišćenje funkcionalnih modula zajedno kao konačnog sistema u najranijoj mogućoj fazi. Isto treba obezbediti i u formi pogodnoj za module sadržaja e-Učenja. Nastavni plan i program obuke korisnika i e-Učenja će izraditi izvođač u saradnji sa projektnom grupom, obezbeđujući (sadržajnu) relevantnost sadržaja obuke.

Posebno osoblje za podršku za IT sisteme napravljene po meri obično nije dostupno, stoga je osoblje neophodno obučiti unapred. Koncept „obučiti predavače” će pružiti sledeće:

1. „obuka predavača” predstavlja koncept u kom korisnici, izabrani iz ciljnog okruženja, dobijaju naprednu obuku kako bi kasnije preneli znanje svojim kolegama korisnicima. Biće dobro da se ti predavači izaberu iz populacije krajnjih korisnika, i da ostanu na svojoj poziciji i nakon toga kako bi zadržali svoje iskustvo iz prve ruke sa aplikacijom. Na taj način predavači su u stalnom kontaktu kako sa sistemom, tako i sa ostalim korisnicima i kontinuirano akumuliraju i nadograđuju svoje znanje. Kriterijumi za odabir takvih predavača treba da uključuju poznavanje rada na računaru, poznavanje pravnih aspekata sudskih postupaka i dobre interpersonalne veštine. Ovaj korak treba izvesti mnogo pre datuma početka rada, poželjno tokom pilot-faze, ako postoji.
2. redovno će biti organizovana obuka korisnika, gde bi predavači, edukovani tokom prvog koraka, mogli da pomognu ili sprovedu obuku.

Za redovan i kvalitetan rad sa IT sistemima od izuzetne je važnosti da se korisnici redovno obučavaju i da stalno dobijaju uverenja da niko neće biti izostavljen.

Istovremeno će biti uspostavljen i test sistem, koji će imati isti korisnički interfejs i funkcionalnost kao i proizvodni sistem, omogućavajući korišćenje sistema bez ograničenja i posledica. Na taj način, korisnici dobijaju priliku da testiraju novi sistem i upoznaju se sa njim, bez čekanja na sledeću obuku ili pokušaja rada sa proizvodnim sistemom.

10. Odgovarajuće finansiranje rada i projekata u oblasti informacionih tehnologija

Dodeljivanje dovoljnih resursa za rad ili projekte u oblasti informacionih tehnologija jeste ključni uslov za postizanje njihovih ciljeva,²⁵ stoga će njihovo korišćenje biti pažljivo planirano i obezbeđeno unapred.

Ipak, imajući u vidu trenutnu heterogenu prirodu finansiranja rada i projekata u oblasti informacionih tehnologija u Savetu, što znači da se oslanja u velikoj meri na bespovratna sredstva i donacije, dugoročno planiranje nije uvek moguće.

Različiti izvori finansiranja mogu potencijalno predstavljati pretnju ako vrše uticaj na donošenje odluka u vezi sa arhitekturom i infrastrukturom sistema ili prioritetima projekta. Takva situacija potencijalno može dovesti do toga da suštinski različiti informacioni sistemi, nesposobni da dele informacije i infrastrukturu, u suštini postanu izolovana (ili pojedinačna) rešenja.

Stoga, da bi se omogućilo dugoročno planiranje troškova, jedan od važnih aspekata pri izboru odgovarajuće tehnologije treba da bude i ekonomski aspekt. Odluke za (ili protiv) određene tehnologije treba da budu zasnovane na relevantnim analizama troškova i koristi.

U obzir bi takode trebalo uzeti zaštitu ulaganja. Ne treba zanemariti dosadašnja ulaganja u tehnologiju, posebno u slučaju kada bi se postojeća tehnologija mogla ponovo koristiti u budućim projektima. Tako će se izbeći dodatni troškovi do kojih dolazi kada se bira nova tehnologije radije nego postojeća, bez jasnog poslovnog razloga.

Štaviše, biće izračunati i procenjeni dugoročni troškovi rada i održavanja za svaki mogući scenario. U toj proceni poseban fokus će biti na povratu troškova i održivosti.

Vlasnička tehnologija sa visokim troškovima licenciranja i održavanja biće izbegnuta ako dugoročno finansiranje nije obezbeđeno i (ako je moguće) zamenjena kompatibilnom tehnologijom po razumnoj ceni.

Tehnologija zasnovana na otvorenim standardima biće razmatrana kad god je to moguće. Otvoreni standardi omogućavaju konkurenciju između dobavljača i sprečavaju zavisnost od određenog dobavljača. Oni takode podstiču kompatibilnost različitih tehnologija zasnovanih na otvorenim standardima. Otvoreni standardi takode omogućavaju primenu tehnologija otvorenog koda, koje se mogu koristiti u dizajnu (dokaz koncepta), testiranju, ali ponekad i u proizvodnji, pod uslovom da je operativna podrška dostupna i pristupačna.

²⁵ Priručnik: IV. Dodeliti odgovarajuće resurse srazmerne ciljevima projekta, str. 7

Priznanja za doprinos

IT strategija se zasniva na analizama, informacijama i preporukama sadržanim u nekoliko dokumenata, a posebno u dokumentu „Preporuke za strategiju i plan za digitalnu transformaciju sektora vladavine prava – izvod za Sudski savet Kosova” koji je pripremio Program Evropske unije za sektor sudstva Kosova (EUKOJUST) januara 2023, koji je već utvrdio glavne strateške linije, i izveštaj „Informacione tehnologije u sudovima u 2020. godini” koji je izdao projekat KOSEJ februara 2022. godine, koji pored pregleda statusa razvoja informacionih tehnologija u sudstvu obuhvata i 22. preporuke. Kompletna lista pregledanih dokumenata nalazi se u Aneksu 2.

Analiza dokumentacije dopunjena je na sastancima sa predsedavajućem Saveta, predsednikom Komisije Saveta za upravljanje sudovima i direktorom Departmana za informatiku Sekretarijata Saveta, kojima se srdačno zahvaljujemo na njihovom doprinosu i znanju. Sastanci o određenim temama sa spoljnim stranama interesa, kao što su predstavnici Međunarodnog biroa za narkotike i pitanja sprovođenja zakona (INL) u sudovima Kosova, takođe su bili veoma korisni.

Nacrt je takođe predstavljen i validiran na radionici sa Radnom grupom Saveta za IT strategiju, održanoj u Prištini 27. juna 2023. Finalni nacrt obuhvata povratne informacije primljene tokom radionice održane 28. septembra 2023. i komentare učesnika u Radnoj grupi primljene naknadno elektronskom poštom.

Prilog 1 – Radna grupa za pripremu IT strategije za Sudski savet Kosova

1. Albert Zogaj, predsedavajući Sudskog saveta Kosova;
2. Fahret Vellija, predsednik Komisije za upravljanje sudovima;
3. Avni Mehmeti, član Sudskog saveta Kosova;
4. Arjeta Sadiku, član Sudskog saveta Kosova;
5. Shkelzen Maliqi, generalni direktor Sekretarijata Sudskog saveta;
6. Afrim Shala, sudija u Vrhovnom sudu;
7. Arsim Hamzaj, sudija Apelacionog suda;
8. Burim Ademi, sudija Apelacionog suda;
9. Albina Shabani Rama, predsednica Osnovnog suda u Prištini;
10. Mustaf Tahiri, predsednik Osnovnog suda u Uroševcu;
11. Nikolle Komani, predsednik Osnovnog suda u Đakovici;
12. Agron Maxhuni, nadzorni sudija Osnovnog suda u Mitrovici, ogranak u Vučitrnu;
13. Fatmir Rexhepi, direktor Departmana za informatiku u Sekretarijatu Sudskog saveta;
14. Astrit Hoti, direktor Pravnog departmana u Sekretarijatu Sudskog saveta;
15. Blerim Batatina, direktor Departmana Centralne krivične evidencije u Sekretarijatu Saveta;
16. Vehbi Behluli, direktor Departmana za finansije u Sekretarijatu Sudskog saveta;
17. Muhamet Kurtishaj, direktor Departmana za logistiku u Sekretarijatu Sudskog saveta;
18. Besnik Ramosaj, direktor Departmana za statistiku u Sekretarijatu Sudskog saveta;
19. Bislim Gashi, direktor Jedinice za upravljanje ljudskim resursima u Sekretarijatu Saveta;
20. Ardian Berisha, rukovodilac Odeljenja za prijave u Sekretarijatu Sudskog saveta;
21. Burim Nikqi, rukovodilac Departmana za IT infrastrukturu;
22. Hydajet Hyseni, viši sudski inspektor, Jedinica za sudsku inspekciju;
23. Flora Balidemaj, viši sudski inspektor, Jedinica za sudsku inspekciju;
24. Tevide Limani, viši sudski inspektor, Jedinica za sudsku inspekciju;
25. Gëzim Kurshumliu, viši administrator Sistema u IT kancelariji u Sekretarijatu Saveta;
26. Enver Beha, službenik za IT bezbednost u IT Kancelariji u Sekretarijatu Sudskog saveta;
27. Sejdi Sadiku, administrator Osnovnog suda u Uroševcu;
28. Marko Jakšić, zamenik administratora u Osnovnom sudu u Mitrovici;
29. Hektor Vula, šef Kancelarije za upravljanje predmetima u Osnovnom sudu u Đakovici;
30. Stephanie Lefeuvre, menadžer projekta KoSEJ III;
31. Arben Isufi, projekat EUKOJUST, ekspert za pravnu infrastrukturu;
32. Simone Ginzburg, ekspert SEPEŽ-a;
33. Bojan Muršec, ekspert SEPEŽ-a.

Prilog 2 – Lista konsultovanih dokumenata

Alati i dokumenta SEPEŽ B

1. CEPEJ Guidelines on how to drive change towards Cyberjustice, [https://edoc.coe.int/en/module/ec_addformat/download?cle=21e8cadba9839cd22bc29597866632e3&k=1415c0998dd4a79ef445613692de3065 ; na albanskom jeziku <https://rm.coe.int/dokumenti-cyberjustice-guidelines-sq/1680abdb9d>]
2. CEPEJ Toolkit for the implementation of the Guidelines on Cyberjustice, [<https://rm.coe.int/cepej-toolkit-cyberjustice-en-cepej-2019-7/168094ef3e> ; na albanskom jeziku <https://rm.coe.int/dokumenti-cyberjustice-guidelines-sq/1680abdb9d>]
3. CEPEJ Handbook on Court Dashboards, [<https://rm.coe.int/cepej-2021-8-handbook-on-court-dashboards-en/1680a2c2f6>]
4. CEPEJ Guidelines on electronic court filing (e-filing) and digitalisation of courts, [<https://rm.coe.int/cepej-2021-15-en-e-filing-guidelines-digitalisation-courts/1680a4cf87> ; na albanskom jeziku <https://rm.coe.int/cepej-2021-15-e-filing-guidelines-digitalisation-courts-sq/1680abdb9c>]
5. CEPEJ European Ethical Charter on the use of artificial intelligence (AI) in judicial systems and their environment, [<https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c>]
6. CEPEJ Feasibility Study: Possible introduction of a mechanism for certifying artificial intelligence tools and services in the sphere of justice and the judiciary, [<https://rm.coe.int/feasability-study-en-cepej-2020-15/1680a0adf4>]
7. CEPEJ European judicial systems – Evaluation report - 2022 Evaluation cycle (2020 data) [<https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file-report-european-judicial-systems-cepej-evaluation-report-2022-evaluation-cycle-2020-data->]
8. CEPEJ Guidelines on videoconferencing in judicial proceedings, [<https://rm.coe.int/cepej-2021-4-guidelines-videoconference-en/1680a2c2f4> ; na albanskom jeziku <https://rm.coe.int/dokumenti-cyberjustice-guidelines-sq/1680abdb9d>]
9. CEPEJ Glossary: <https://rm.coe.int/cepej-2019-5final-glossaire-en-version-10-decembre-as/1680993c4c>

Nacionalne strategije

10. Development strategy for IT-supported court business processes, Supreme Court of the Republic of Slovenia, [https://www.sodisce.si/mma_bin.php?static_id=20170512093629]
11. Malta - Digital Justice Strategy (2022 – 2027), Government of Malta, Ministry for Justice and Governance [https://digitaljustice.gov.mt/wp-content/uploads/2023/05/DJS_2022_2027_ENG.pdf]
12. T strategy (2012 – 2017), Kosovo Judicial Council [https://www.gjyqesori-rks.org/wp-content/uploads/reports/Kosovo-ICT-strategy_389023.pdf]

Izveštaji i preporuke

13. Mapping the State of Play of Digitalisation of Justice in the Western Balkans, Regional Cooperation Council, 2022 [<https://www.rcc.int/pubs/135/mapping-the-state-of-play-of-digitalisation-of-justice-in-the-western-balkans>]
14. Audit Report of Information Technology: Case Management Information System of Kosovo Judicial Council and Kosovo Prosecutorial Council, National Audit Office, 2021
15. Information Technology in Courts in 2020 - An introductory report on the availability of IT tools and instructions on collecting data, based on the methodology of the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) for the evaluation of judicial systems, European Union and Council of Europe Horizontal Facility II programme – KOSEJ II action, 2022, [<https://rm.coe.int/kosovo-it-report-en-2/1680abd67a> ; na albanskom jeziku <https://rm.coe.int/kosovo-it-report-sq-2/1680abd67b>]
16. ICT infrastructure assessment: Available infrastructure, needs for intervention and improvement in Kosovo courts and prosecution offices, EUKOJUST, 2021
17. ICT Systems in Justice Sector Assessment Report, draft, EUKOJUST, 2021
18. ICT Training Needs Assessment for IT staff (The Council & KPC), EUKOJUST, 2021
19. Recommendations for the Strategy and Plan for the Digital Transformation of the Rule of Law Sector - Excerpt for the Kosovo Judicial Council, EUKOJUST, 2023

Prilog 3 – Pregled sprovođenja IKT strategije Saveta 2012 – 2017

Posebni ciljevi:	Pokazatelji uspeha:	Dostignuća	Primedbe	Komentari
Transformacija kosovskih sudova u e-sudove koji će koristiti okruženje centralne baze podataka, adekvatnu IKT infrastrukturu i razmenjivati podatke i dokumente u elektronskoj formi unutar kosovskog sudskog, kao i sa svim drugim relevantnim IKT sistemima na Kosovu i u inostranstvu.	1. Uspostavljeno okruženje centralne baze podataka.	Da		Cilj je postignut, iako ne u planiranom vremenskom okviru, prema pokazateljima. Ipak, razmena podataka ograničena je na registre subjekata, a razmena dokumenata ograničena je na tužilaštva i nema pravnu vrednost.
	2. ISUP 2013 funkcionalan i primenjen u svim sudovima.	Da	Prijavljeni su problemi sa brzinom interneta.	
	3. Obezbeđena pouzdanost hardverske infrastrukture i komponenti na nivou od 99%.	Da*	Do sada interoperabilnost sa poslovnim i registririma građana.	
	4. Postojeća razmena podataka u realnom vremenu sa drugim registririma.	Da		
b. Proaktivno upravljanje sudovima na osnovu podataka i izveštaja u realnom vremenu.	1. Savet pregleda sveobuhvatne izveštaje o učinku sudova na mesečnom nivou, vrši analizu i donosi odgovarajuće odluke ili izdaje uputstva.	Da*	Izveštaji o učinku sudova su dostupni i vrši se njihov pregled, ali se ne smatraju dovoljno pouzdanim za donošenje odluka (problem kvaliteta podataka).	Cilj je delimično postignut. Kvalitet podataka nije dovoljan kako bi se osigurala potpuna pouzdanost dostupnih izveštaja. Kompilacija podataka koji nisu dostupni u ISUP jeste i biće neophodni.
	2. Predsednici sudova pregledaju učinke sudova i zaposlenih na nedeljnom nivou, vrše analizu i donose odgovarajuće odluke ili izdaju uputstva.	Ne*	Dostupno je nekoliko ISUP izveštaja, ali se i dalje ne nalaze u glavnoj bazi za pregled učinka. Nedavno uvedena nova norma za sudije sa težinom predmeta čini neophodnim nove manuelne kompilacije podataka.	

Posebni ciljevi:	Pokazatelji uspeha:	Dostignuća	Primedbe	Komentari
c. Dostupnost onlajn usluga građanima kroz kreiranje pravosudnog veb-portala.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Veb-portal koji obuhvata veb-stranice za svaki sud ažurne i dostupne non-stop. 2. Broj jedinstvenih „pogodaka“ veb-stranica. 3. Istraživanja o kvalitetu i dostupnosti podataka i usluga javnosti. 	<p>Da</p> <p>Da</p> <p>Da</p>		<p>Cilj je postignut, a njegov obim je čak proširen mehanizmom za praćenje predmeta, onlajn platformom za podatke i anketama korisnika.</p>
d. Stvaranje internih ljudskih resursa Saveta koji će posedovati znanja i veštine neophodne za sprovođenje ove IKT strategije, kao i obezbeđivanje odgovarajuće obuke i hardverske opreme za svakodnevno i nesmetano korišćenje aplikacija Saveta, elektronske pošte i interneta sudskom osoblju.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ljudski resursi Saveta su sposobni da razvijaju softverske aplikacije, održavaju računarske sisteme i pružaju podršku koja odgovara potrebama krajnjih korisnika. 2. Instalirana i održavana hardverska infrastruktura kako bi se obezbedio nesmetan rad sudova i zaposlenih u sudovima. 3. Nivo pristupa elektronskoj pošti, internetu, pravosudnim aplikacijama, pristup veb-portalu i dokumentacionom centru obezbeđen na nivou od 99%. 4. Omogućena osnovna i napredna IKT obuka za sve krajnje korisnike na terenu i u dužem vremenskom periodu, što dovodi do redovnih i čistih unosa podataka. 	<p>Ne</p> <p>Da*</p> <p>Da</p> <p>Da</p>	<p>Prijavljeni su problemi sa brzinom interneta.</p>	<p>Cilj je samo delimično postignut. IT departman je bio u stanju da se nosi sa svim opterećenjima, ali je pod pritiskom i teško može da upravlja novim projektima. Da bi se osiguralo ključne osnovne funkcije, potrebno je veliko oslanjanje na osoblje koje finansiraju donatori i angažovanje spoljnih saradnika. Kapaciteti za obuku nisu dovoljni.</p>

<p>e. Opširna saradnja sa drugim pravosudnim sistemima na primeni IKT u pravosuđu na regionalnom i međunarodnom nivou.</p>	<p>1. Broj međunarodnih/regionalnih događaja vezanih za IKT kojima je Savet doprinio.</p>	Da		<p>Uspostavljeni su čvrsti odnosi sa regionalnim i međunarodnim sudstvom.</p>
	<p>2. Broj regionalnih/bilateralnih sporazuma u pogledu IKT koje je Savet ostvario.</p>	Ne		
<p>f. Značajan napor da se obezbede finansije za sprovođenje strategije IKT preko Vlade Kosova i donatorskih izvora finansiranja.</p>	<p>1. Veći budžet Saveta za ulaganja u IKT.</p>	Ne	<p>Doprinos budžeta Kosova je stabilan i ne bi mogao samostalno da podrži osnovne aktivnosti.</p>	<p>Ostvareno je dovoljno finansiranje zahvaljujući doprinosima donatora, ali još ne postoji održiva budžetska politika niti strateški pristup novim projektima.</p>
	<p>2. Međunarodni donatori koji pomažu u finansiranju IKT strategije kroz faze „proširenja”.</p>	Ne	<p>Donatorska pomoć nije bila vođena ovom niti drugom Strategijom.</p>	
	<p>3. Obezbeđeno stabilno finansiranje IKT poslova Saveta u fazi „održavanja”.</p>	Da*	<p>To je do sada postignuto, ali još ne postoji stabilan mehanizam.</p>	